

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lokalhistorisk Forening i **HILLERØD** KOMMUNE

MEMLEMSBLAD

1994-3

FORSIDEBILLEDET viser den oprindelige kiosk på Torvet i Hillerød. Her på et postkort fra omkring 1905 - jvf. julekortet side 22.

BESØG PÅ FREDERIKSBORG-MUSEETS MODERNE SAMLING
*****

Museumsinspektør Thorkild Kjærgaard har givet tilsagn om at gentage den rundvisning på Frederiksborg-museet, der var så stor en succes i december 1993.

Det foregår lørdag den 1. oktober kl. 13. Da deltagerantallet er begrænset, er tilmelding til omvisningen nødvendig. Billetter fås på Hillerød Bibliotek for 10 kr. Ikke-medlemmer betaler 30 kr.

BESØG PÅ FARUM KOMMUNES LOKALHISTORISKE ARKIV
*****

Der er tilrettelagt et besøg for Lokalhistorisk Forenings medlemmer og andre interesserede på Lokalhistorisk Arkiv i Farum onsdag den 12. oktober kl. 19.

Man mødes på arkivet, der har til huse ved Farum Bibliotek i Paltholmcentret, Frederiksborgvej 3. Befordringen påregnes at kunne klares ved, at deltagere, der kører i egen bil, påtager sig at medtage sådanne, som ikke har bil. Koordinationen kan bedst ske ved, at begge grupper henvender sig til foreningens formand, Margrethe Krogh Sørensen, Hillerød Bibliotek (tlf. 42 26 95 22) eller et andet bestyrelsesmedlem (se telefonlisten side 23). Tilbud om at medtage andre samt ønske om kørelejlighed bedes meddelt senest den 10. oktober.

OM OLE INGEMANN KIRKESANGER OG SKOLELÆRER I NR. HERLEV

Ole Ingemann med sin dannebrogssorden på brystet. Foto: Lokalthistorisk Forening.

I årene 1834-1872 var Ole Ingemann kirkesanger og skolelærer i Nr. Herlev, eller Herløv, som det dengang hed. Han var dog ingen helt almindelig lærer, idet han var igangsætter på en række områder. Han kom desuden på Frederiksborg Slot, hvor han lærte Frederik VII og grevinde Danner at kende.

Ole Ingemann var født den 30. september 1805 i København. Han var søn af kirurg i søetaten, Paulus Olaus Ingemann og Juliane Marie, født Wilcken. Faderen var fætter til digteren B.S. Ingemann.(1)

Som sin far studerede Ole Ingemann kirurgi, men han færdiggjorde ikke studiet. Han har dog praktiseret som kirurgisk student i årene 1826-1830 på Garnisonssygehuset i København. Indimellem blev han gift med den to år ældre Marie Magdalene,

kaldet Lene, f. Trimborn, og de fik sønnerne Frederik, Paulus Olaus og Bernhard Severin.(2)

I 1830 begyndte Ingemann at undervise, og i 1832 tog han skolelærereksamen med mg fra Skårup Seminarium.(3) Derefter var han institutbestyrer, formodentlig af en privatskole. Samtidig begyndte han at søge embede, og i et enkelt tilfælde bad han B.S. Ingemann om at gøre sin indflydelse gældende. I et brev, dateret 7. august 1834, svarede B.S. Ingemann, at han havde sendt den ønskede anbefaling til biskop Müller. Han tillagde den dog ingen særlig værdi for, som han skrev

"Bispens Retsindighed er mig Borgen for, at han uden Hensyn paa Kjendskab og Venskab, vil give Posten til den meest kompetente Ansøgende, og Andet kan man jo heller ikke ønske".(4)

Ole Ingeman fik ikke embedet, men den 13. oktober samme år fik han stillingen som kirkesanger og skolelærer i Nr. Herlev. Her efterfulgte han Svend Nielsen Kjeldsholm. Skolen var i øvrigt fra 1722 og landets første rytterskole.(5)

Familien, der også omfattede Ole Ingemanns mor, flyttede ind i den til embedet hørende fribolig, som lå i tilknytning til skolen. Løjligheden, som de selv skulle vedligeholde, var på fire værelser, køkken og spisekammer. I udhuset var der indrettet bryggers, bageovn og pigekammer til tjenestepigen. Der var have til boligen samt en jordlod på ca. fem tdr. land, som blev anvendt græsning af familiens tre køer og to får.(6)

Foruden bolig og jordlod bestod hans løn af naturalier: 10½ tdr. rug og ditto byg, brændsel samt hø og halm til kreaturerne. I 1846 var hans "Kgl. Skoleløn" på 50 rdl. om året, medens kirkesangerlønnen udgjorde 3 rdl. 2 mrk. Diverse biindtægter beløb sig samme år til ca. 80 rdl. Han fik senere et alderstillæg på 25 rdl. årlig. (7)

Antallet af elever i skolen svingede fra ca. 65 til 90. Børnene blev undervist i religion, læsning, skrivning, regning og sang. Fordi Ole Ingemann var seminarieuddannet, skulle han også undervise i gymnastik, historie og geografi. I nogle af fagene praktiseredes "inbyrdes undervisning", som var en vekselundervisning, hvor de ældre og dygtige elever bistod ved undervisningen af de yngre, svagere elever.(8)

Ved bispevisitatsen på skolen den 18. maj 1838 var biskop Mynsters kommentar om Ole Ingemann: "har vel mere Dannelse end de fleste Skolelærere, men er en Projektmager, og har næppe synderlig Lyst til Skolen [...] Han katechiserer ret godt, men noget søvnt". Det gik noget bedre ved visitatsen i 1847. Ole Ingemann "syntes nu mere at holde sig til Skolen, [han] katechiserer temmelig godt".(9)

At skolen lå ham på sinde, kan der ikke herske nogen tvivl om. Da der i 1854 fremkom med et lovforslag om at indskrænke skolegangen, så børnene kun skulle gå i skole til de var 12-13 år, indkaldte han sammen med en kollega fra Uvelse amtets øvrige skolelærere til protestmøde på Postgården i Hillerød.(10) Ligeledes

indkaldte han kollegerne til møde på Postgården for at udforme en takkeskrivelse til "høie Vedkommende" i anledning af den nye skolelov af 8. marts 1856.(11)

Ole Ingemann var en uhyre aktiv mand. Han var med til at oprette Frederiksborg Amts Landboforening i 1843.(12) Han var medlem af Frederiksborg Sangforening, der af og til optrådte på slottet, bl.a. på grevindens fødselsdag 1854. (13) Desuden var Ingemann en overgang medlem af foreningens bestyrelse,(14) ligesom han i 1850'erne startede en læseforening.(15) Han var frimurer af 8. grad, og i denne egenskab var han en stadig gæst hos Frederik VII på Frederiksborg.(16)

Han var god til at formulere sig skriftligt, han kunne derfor tjene lidt ekstra ved at skrive for folk, f.eks. levnedbeskrivelser eller testamenter, som han kaldte dem.(17)

Han var den lokale lejlighedsdigter, som skrev under det let gennemskuelige mærke "O.I.". Han skrev sange alle slags arrangementer, f. eks. til Landmandsfesten den 21.- 22. juli 1854,(18) basaren den 5.-6. februar 1860 til fordel for de efterladte for ofrene i forbindelse med Frederiksborg Slots brand(19) og til indvielsen af våbenbrødrenes fane den 6. juli 1861. (20)

Højdepunktet i Ole Ingemanns karriere var, da Frederik VII udnævnte han til dannebrogsmænd den 1. januar 1859. Rygtet vil vide, at han fik denne udmærkelse på grund af sine nytårsdigte til grevinde Danner, snarere end sin indsats som lærer.(21) Men sikkert er det, at han i årevis skrev hyldestsange til Frederik VII og grevinde Danner. Som eksempel på hans skrivekunst, citeres her sidte vers af sangen, som blev sunget den 28. oktober 1857, da kongen og grevinde Danner kørte gennem Nr. Herlev på vej til Frederiksborg. Den er skrevet på melodien "Danmark, dejligst vang og vænge".

*Hjem vi fulgte Dem med Kjerter
I den mørke Quæld;
Klarere i Danskens Hjerter
Er dog Lysets Væld.
Modgangstid det ei udtømmer,
Det i Kjærlighed udstømmer:
"Kongen og hans høie Mage
Leve mange Dage !!!" (22)*

Ole Ingemann døde den 21. maj 1872, 67 år gammel. Ved hans død mistede egnen en af sine mest farverige personligheder.

Eva Holm-Nielsen

Noter:

- (1) Th. Hauch-Fausbøll: Personalhistoriske Samlinger I. Kbh. 1906, s. 193f.
- (2) Ibid.
- (3) Schurmann, J.: Historiske Efterretninger om det kongelige Skolelærer-Seminarium i Skaarup i Fyen i Tidsrummet 1803-1853, Odense 1853, s. 68.
- (4) Hauch-Fausbøll s. 194f. Der må være tale om Tage Müller, der var biskop i Ribe.
- (5) Om Peder Hørslebs forbindelse med oprettelsen af de første rytterskoler, se Bjørn Kornerup: "Til Rytterskolernes Forhistorie", Fra Frederiksborg Amt 1921, s. 29ff.
- (6) Jepsen, C.L. og L.J. Thastum: Skole-Calender eller Beskrivelse over Skolelærer-Embederne i Sjællands Stift, Slagelse 1842-43, s. 220f. og Jens Bering: Beskrivelse over Landsbyskolens offentlige Lærerebder, I, Kbh. 1859, s. 44.
- (7) Ibid.
- (8) N.A. Larsen: Dansk Skole-Stat I, Kbh. 1833, s. 35f.
- (9) J.P. Mynsters Visitatsdagbøger 1835-1853, ed. Bjørn Kornerup, II, Kbh. 1937, s. 6.
- (10) Frederiksborg Amts-Tidende 7. marts 1854. I lov af 2. maj 1855 blev aldersgrænsen sat til 15 år, N.A. Larsen: Dansk Skole-Stat I, Kbh. 1933, s. 38.
- (11) Frederiksborg Amts-Tidende 17. maj 1856. Med "høie Vedkommende" tænkes der sandsynligvis på Frederik VII.
- (12) Frederiksborg Amts Landboforening 1843 - 7. Februar - 1943, Hillerød 1943, s. 11.
- (13) "En mild, en ædel Høitidsdag". Om grevinde Danners fødselsdage på Frederiksborg, Medlemsblad for Lokalhistorisk Forening i Hillerød Kommune, 1993, nr. 2, s. 13.
- (14) Frederiksborg Amtstidende-Tidende, 30. august 1862.
- (15) Tak for denne oplysning til tidl. skoleinspektør Børge Kirk. Læseforeningens protokol er forgæves eftersøgt på Landsarkivet for Sjælland og andre arkiver.
- (16) Den 8. april 1843 blev han optaget i logen "Zorobabel og Frederik til det kronede Haab". Tak til registrator Erik Westengaard for denne oplysning. Se H.D. Schepele, Jørgen Paulsen og Povl Eller: Omkring Frederiksborg Slots Brand, Hillerød 1964, s. 47, note 69.
- (17) Anders Uhrskov: Fra Land og by, Kbh. 1940, s. 169ff.
- (18) Det kgl. Bibliotek.
- (19) Det kgl. Bibliotek. Under branden mistede tre brandmænd livet.
- (20) Nordsjællandsk Folkemuseum.
- (21) Hauch-Fausbøll s. 195.
- (22) Kongehusets arkiv, Fr. VII, XI Lensgrevinde Danners arkiv, 1852-73, lejlighedsdigte, Rigsarkivet.

Øvrige kilder:

Folketællingen 1840 og 1845, Rigsarkivet.

Embedsprotocol for Herløv Skole 1834, Lokalhistorisk Arkiv i Hillerød kommune.

Knud Pontoppidan og Hillerød

Der er tidligere fortalt om brødrene Morten og Henrik Pontoppidans tilknytning til Hillerød. Højskolemanden og præsten Morten Pontoppidan (1851-1931) begyndte sin løbebane, da han overtog ledelsen af Freerslev Højskole (Roskildevej 94) i perioden 1878-80. Og her startede også forfatteren Henrik Pontoppidan (1857-1943) som højskolelærer i 1880 inden debuten som forfatter i 1881. Siden vendte Henrik Pontoppidan tilbage til Hillerød, hvor han boede 1902-08, først i Møllestræde 11, stuen, siden i Helsingørsgade 52, 1. sal (1).

Mindre kendt er det, at også en tredje af den jyske sognepræst og højskolepioner Dines Pontoppidans berømte sønner, lægen, professor Knud Børge Pontoppidan, fik en vis tilknytning til byen, idet han boede her i de sidste år af sit liv.

Den psykiatriske overlæge Knud Pontoppidan (1853-1916) huskes i dag især for det litterære portræt af ham og hans ledelse af Kommunehospitalets 6. afdeling, som den dansk-norske forfatterinde Amalie Skram (1846-1905) tegnede i romanen "Professor Hieronimus" fra 1895. Titelpersonen er skildret som en dobbeltmoralisk mand, der bruger og misbruger sin kolossale lægeautoritet over for personalet og ikke mindst patienterne. Det uhyggelige billede af forholdene på hospitalet - og med efterfølgeren "På Sct. Jørgen" (1895) også af forholdene på Sankt Hans Hospital - er et gribende partsindlæg, idet Amalie Skram selv netop havde været indlagt på disse hospitaler år forinden.

Romanerne blev i slutningen af 1970erne tv-dramatiseret af Kirsten Thorup under titlen "Else Kant" og sendt af Danmarks Radio med Line Krogh som instruktør (2). Mange vil måske huske Preben Neergaard som "Professor Hieronimus" og Karen Wegener som "Else Kant". Netop i de års psykiatridebat fik Amalie Skrams angreb på behandlingen af sinds sygdom og på det patriarkalske hospitalsliv fornyet aktualitet.

Den rigtige "Professor Hieronimus" var altså Knud Pontoppidan, og Amalie Skrams og andres angreb på ham og hans virke gik ham personligt meget nær og medvirkede til, at han i december 1897 tog sin afsked fra Kommunehospitalets 6. afdeling. Selv om hans karriere som mediciner fortsatte ad andre veje, er der vidnesbyrd om, at han i sin alderdom var præget af bitterhed og forurettethedsfølelse. Også sygdom prægede hans sidste år. (3)

Knud Pontoppidan flyttede til Hillerød i 1915, idet han købte villaen Christian IV's Vej 5 i det dengang nye villakvarter over for slottet. Hermed fik han samme udsigt til slot og sø, som hans broder Henrik havde haft fra 1.salslejligheden i Helsingørsgade 52. Knud Pontoppidan levede her et stille liv, præget af et svagt helbred, der til dels skyldtes dysenteri. Han døde i sit hjem d. 21. oktober 1916 og blev begravet i stilhed på Hillerød Kirkegård d. 24. oktober. Ved båren talte afdødes broder, sognepræst Morten Pontoppidan, Stenløse. (4)

Villaen Chr. IV's Vej 5 (Hillerød Bygrunde 73 H) blev overtaget af hans søn Erik Pontoppidan som eneste arving, efter at Knud Pontoppidan i 1911 var blevet separeret. (5)

Karikaturtegning af Knud Pontoppidan, Klods Hans, d. 5. 7. 1908

Asger Berg

Noter

- (1): Asger Berg: "Freerslev Højskole", *Lokalhistorisk Forening i Hillerød Kommune, Medlemsblad* 3, 1990. Asger Berg: "Henrik Pontoppidan og Hillerød", *Folk og minder fra Nordsjælland*, 1987.
- (2): Sendt første gang d. 12. 1. 1978.
- (3): Ib Ostenfelds biografi af Knud Pontoppidan i *Dansk Biografisk Leksikon*. Mogens Gradenwitz: *Knud Pontoppidan og patienterne*, 1985.
- (4): *Frederiksborg Amts Avis*, d. 22. 10. og 25. 10. 1916.
- (5): Realregister for Hillerød Købstad, Landsarkivet for Sjælland.

OM SLOTSFORVALTER G.S. GYLICH OG HANS LIV PÅ FREDERIKSBORG

Slotsforvalter Gyllich var en af de markante skikkelser i Fredriksborg Slots historie i 1800-tallet. Han var en meget anset embedsmand, og som slotsforvalter gennem mere end 35 år oplevede han både slottet som kongelig residens, slotsbranden og slottets genopførelse. I det følgende er der sammenstillet en række oplysninger om Gyllich og hans tid på slottet.

Geert Sørensen Gyllich var født 1793 på St. Croix, hvor hans far var plantageejer. Under krigen 1813 blev Gyllich ansat som sekondløjtnant i husarregimentet, og samme år giftede han sig med en enke, født baronesse Bretton. De fik to børn, en søn og en datter, inden hun døde i 1819.(1)

Senere blev Gyllich officer ved den garnisonerede eskadron af garderusarer i Hillerød. Herfra fik han sin afsked i 1836 med ritmesters karakter og udnævntes til slotsforvalter på Frederiksborg Slot. Inden året var gået giftede han sig med den ti år yngre Margrethe Flindt, kaldet Grethe. Hun var datter af oberst Christian von Flindt, hvis enke i mange år havde boet på slottet.(2)

Med sig i ægteskabet havde Gyllich sin datter, Emma, af første ægteskab. I årene 1838-1847 fik slotsforvalterparret fire børn: Marie Sophie, Gustave, Frederik og Oscar. Om drengene ligefrem var opkaldt efter den danske kronprins og den svenske konge er uvist, men da Frederik VII og Oscar I mødtes på Frederiksborg 8. juli 1848, har de to småbørn haft lejlighed til at se deres kongelige navnefæller.(3)

Som slotsforvalter tilhørte Gyllich byens bedste borgerskab, ja, han regnedes nærmest for at høre til hoffet, fortæller fru skomagermester Andersen, hvis far lavede alt skomagerarbejdet for hoffet, - "ja ikke for Fræderik VII og Grevinden, men for Mundskænk Olsen, Slotsforvalter Gyllich, Berider Hoff - ja, for dem allesammen".(4)

Gyllichs hovedinteresse var knyttet til det gamle slot og dets inventar, som han værnedede om med iver. Fra kældrene fremdrog han værdifulde malerier, møbler og andre genstande, som som han sørgede for blev vedligeholdt.(5)

En naturlig del af hans arbejde var at vise rundt på slottet. Tirsdag den 18. juli 1837 ankom H.C. Andersen med en bekendt til Hillerød, hvor de indlogerede sig på Abels Hotel (Hotel Leidersdorff). Mod honorar viste Gyllich dem rundt, først i kirken og derefter i riddersalen. Bagefter gik H.C. Andersen alene rundt sammen med Gyllich og så de mange portrætter. Efter besøget skrev han om sine indtryk i sin dagbog.(6)

Frederik VII og grevinde Danner satte umådelig pris på Gyllich. Han hørte til inderkredsen, og var derfor selvskreven til taflerne på slottet.(7) Den 5. november 1848 blev udnævnt til Gyllich ridder af Dannebrog, og den 27. marts 1855 fik han tildelt Sværdordenen.(8)

Slotsforvalteren boede dengang som nu i Kancellibygnings stueetage. Det var et gæstfrit hjem, og i den periode, hvor Frederik VII og grevinde Danner ofte opholdt sig på Frederiksborg, samledes der jævnlig stort aftenselskab, hvor garderofficere og den yngre del af hoffets personale var til stede.

Etatsråd Peter Abrahams, begravelsesdirektør i København, der i årene 1856-1858 var på Hillerødsholm for at lære landvæsen, deltog i flere af disse soiréer. Han havde lært familien Gyllich at kende gennem Margrethe Gyllichs søster, Poulina Flindt, der boede på slottet sammen med moderen.

Ved disse selskaber blev der musiceret meget, og Abrahams, der var en habil sanger, kom selv til at synge her. "Dette var mig vel til Fornøjelse", fortæller Abrahams, "men paa den anden Side ogsaa til Kval, da jeg særlig overfor Damer led af Generthed i en ganske Grad. Og denne min Generthed blev ikke ringere derved, at Tonen i sin Helhed ikke var saa lidt friere, end hvad jeg var vant til."

Abrahams omtaler en pudsige episode, der udspandt sig, da han første gang var til sådan et selskab. Han skulle synge "Jacobs bøn" fra Händels oratorium "Joseph og hans Brødre", og uheldigvis var hans allerførste replik "Gott Abrahams!", så da han var færdig med at synge, råbte en af gæsterne: "Godt Abrahams!", hvilket naturligvis fremkaldte en voldsom latter.(9)

Ørelæge, dr. med. Victor Lange, der gik i skole med Gyllichs sønner, fortæller om slotforvalterens hjem:

Margrethe og Geert Gyllich tegnet af P.C. Skovgaard. Betegnet henholdsvis: Frederiksborg Slot den 22. September 1842 og den 21. October 1841. Privateje.

"Blandt Officererne fandtes der i flere Aar i min Barndom meget musikinteresserede og sangdygtige elskværdige Mennesker, der med Glæde færdedes i Familier i Byen. Et Samlingssted, hvor der herskede en hyggelig og utvungen Tone, fandt saavel mange af Byens Borgere som ogsaa Gardens Officerer hos den daværende Slotsforvalter Gyllich, der beboede Sidefløjen til højre paa den ydre Slotsplads. Da Slotsforvalterens Sønner var vore Skolekammerater, kom flere af os jævnlig om Onsdagene i det gæstfrie Hus; der blev musiceret og spillet Kort; Traktementet bestod af skaaret Smørrebrød og The; det var imidlertid af underordnet Betydning, da det hyggelige og selskabelige Samvær spillede Hovedrollen".(10)

Også personer, der ikke umiddelbart var familien Gyllich bekendte, kunne få adgang til deres enemærker. I perioden fra 9. april til 8. maj 1859 stillede Gyllich således sin have til rådighed for den københavnske fotograf, A.W. Kirchhoff, der fotograferede portrætter.(11)

Fotografiske Portrætter

udføres daglig af Undertegnede i
Fr. Slotsforvalter, Ritmester v.
Gullids Have, Indgang igjennem
Porten, der bebilligt er mig over-
ladt til Afbenyttelse. Bestillinger
modtages i Abels Hotel, hvor jeg
er at træffe fra 6 til 10 Aften.
Mit Ophold her varer høist til
Mandag den 18de April.

Kirchhoff,
Fotograf.

*Annoncen fra Frederiksborg Amts-Tidende,
9. april 1859.*

Da slottet brændte om morgenen den 17. december 1859 var Gyllich fortvivlet. Ikke nok med at slottet brændte, men malerier og kostbarheder, som han havde passet på i årevis, blev nu fjernet og ført til Rosenborg. Gyllich deltog selv i arbejdet med at redde inventaret, og det havde nær kostet ham livet, fordi han blev fanget i røgen. Heldigvis hørte kammertjener Schmidt hans råb om hjælp og fik reddet ham i sidste øjeblik.(12)

En engelsk gæst, Horace Marryat, der havde brugt mange timer på at studere slottets malerisamling og derfor kendte Gyllich, ilede til Frederiksborg fra Helsingør, da han hørte om branden. Sammen med Gyllich gik han rundt og tog skaderne i øjensyn. I sin rejsebeskrivelse fra 1860 fremhæver Marryat Gyllichs indsats som den, der har gjort mere end nogen anden for at restaurere det gamle slot. Da han så den rygende ruin, sagde han til Gyllich, at han aldrig mere ville se slottet. Hertil svarede Gyllich optimistisk, at man måske ville genopbygge kirken, og at nogle af "de gamle Venner" (malerierne) måske havde klaret branden og igen ville kunne udstilles.(13)

Om dagens begivenheder skrev Gyllich i sin dagbog bl.a.: "Jeg har tabt meget ved Branden, ikke i pecuniær Henseende thi dermed kan det være det samme, men min store Kjærlighed til det gamle Slot er greben i en Grad, som ikke kan beskrives. Farvel min gamle Borg, som jeg henved 24 Aar har passet. Reiser du dig engang endnu, bliver det ikke hvad det gamle var, thi den var af Christ 4" Haand [...] det er Guds Villie og dermed kan Ingen gaae irette; kun maa man søge den Trøst i den Sætningen: at der er intet Ondt, der skeer, som ikke er godt for noget, nu vil den gode Tid vise hvad godt det betyder. Jeg kan ikke indsee det endnu".(14)

Kongen påtog med det samme skylden for det skete. Under branden sagde han til den dybt nedbøjede Gyllich: "Trøst Dem med, gode Gyllich! at De ingen Skyld har i Ulykken, De har udtrykkelig bedet mig om at lægge et solidere Grundlag under Kaminen i Antikvitetssalen, og jeg har svaret, det var for kostbart".(15)

Slottet blev som bekendt genopbygget. Ved kransens rejsning på Slotskirken den 25. oktober 1860, blev der udbragt en særlig skål for Gyllich, "hvem Slottets Brand fremfor Nogen Anden havde været en Hjertesorg, idet det havde været hans kjæreste Syssel at arbeide for Slottets og dets Inventariums Bevarelse og Tilbageførelse til det Oprindelige, i Modsætning til tidligere Tidens Skjødsløshed".(16)

Den 10. januar 1872 døde Gyllich efter få dages sygdom, 78 år gammel. Hans død berørte Christian IX personligt. Han skrev til geheimeråd Trap fra Athen: "De forskellige Dødsfald i Hjemmet i den seneste Tid have gjort mig særdeles ondt. desværre modtage vi næsten med hver Post Underretning om En eller Andens

dødelige Afgangn saaledes igaar ogsaa om den brave Ritmester Gyllichs."(17)

I en nekrolog karakteriseredes Gyllich således: "en i høj Grad elskværdig Personlighed. Trofast mod sine Venner. høflig, velvillig og human mod sine Undergivne var han tillige i sit hele Ydre en Typus for disse gamle kavaleermæssige Skikkelser fra Frederik den Sjettes Tid, hvis Tilværelse nu "är snart en saga blott"! [...] Hans Død vil med Sorg erfares i den vide Kreds blandt høje og lave, med hvem hans Embedsstillinger og personlige Elskværdighed i hans lange Liv har bragt ham i Berøring".(18)

*Gyllich med sin yngste datter Gustave.
Fotograf: G.E. Hansen, København.
Det kgl. Bibliotek.*

Han blev bisat fra hjemmet den 16. januar og derefter stedt til hvile på Hillerød Kirkegård. (19)

Eva Holm-Nielsen

Noter:

- (1) Nekrolog i Frederiksborg Amtstidende 16. januar 1872.
- (2) H.D. Schepelemn, Jørgen Paulsen og Povl Eller: Omkring Frederiksborg Slots brand. Hillerød 1964, s. 46.
- (3) *Ibid.*, s. 8.
- (4) P. Petersen "Gamle Folk fortæller", Hillerød By, ed. Victor Hermansen, Hillerød 1925, s. 285-286.
- (5) Moltesen, L.: "Optegnelser af Lensgrevinde Danner fra 1853-1854" i Historisk Tidsskrift, 8. række, bd. VI, 1915-17, s. 92f.
- (6) H.C. Andersens Dagbøger 1836-1844, Helga Vang Lauridsen ed., Kbh. 1973, s. 30f.
- (7) H.D. Schepelemn, Jørgen Paulsen og Povl Eller: Omkring Frederiksborg Slots brand. Hillerød 1964, s. 27 og Birgit Christensen Eva Holm-Nielsen: "En mild, en ædel Høitidsdag". Om grevinde Danners fødselsdage på Frederiksborg", Medlemsblad for Lokalhistorisk Forening i Hillerød Kommune, 1993, nr. 2, s.6.
- (8) V. Richter: Den Danske Landmilitærstat 1801-94 I, Kbh. 1896.
- (9) Peter Abrahams: Mit Ungdomsliv, Kbh. 1923, s. 69f.
- (10) Victor Lange: Gamle Minder. Erindringer fra Barndomsaarene i Frederiksborg fra 1852-1866. Hillerød 1919, s. 28.
- (11) Frederiksborg Amtstidende 9. april 1859.
- (12) Brev af 22. december 1859 fra premierløjtnant ved garden, F. Berregaard omhandlende branden 17.12.1859. Afskrift gengivet i Povl Eller "Aktstykker vedrørende Frederiksborg Slots brand og genopførelse" I, manuskript, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg. Se desuden J.P. Trap: Fra fire Kongers Tid II. Kbh. 1966, s. 372ff.
- (13) Horace Marryat: A Residence in Jutland, the Danish Isles, and Copenhagen II, London 1860, s. 396f.
- (14) Afskrift gengivet i "Aktstykker vedrørende Frederiksborg Slots brand og genopførelse" II, manuskript, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg.
- (15) Trap II, s. 375.
- (16) Frederiksborg Amtstidende, tirsdag den 25. oktober 1860.
- (17) Trap III, s. 201.
- (18) Se note 1.
- (19) *Ibid.*

Øvrige kilder:

Folketællingerne 1840-1870, Rigsarkivet.

Amtskontoret omfattede efter min ansættelse 11 personer...

Efter afslutningen af Elisabeth Inglebys "Levnedsskildring", som har været bragt i de to foregående medlemsblade, fortsættes med et kapitel, som har overskriften:

DAGLIGT LIV PÅ ET AMTSKONTOR *****

Som tidligere nævnt blev jeg i 1941 ansat på Amtskontoret i Hillerød som en "kriseforanstaltning". Ansættelsen fandt sted via mund til mundmetoden, hvilket i de tider var en typisk ansættelsesform. Der var nemlig dengang tradition for, at det menige personale på landets amtskontorer bestod af "bedre folks" døtre, der her tjente lidt lomme penge, indtil den dag, hvor de landede i ægteskabets trygge havn. I garnisonsbyerne var kontorarbejdet endvidere en retrætepost for afdankede militærpersoner til supplement af den magre statspension.

Det har været let at være arbejdsgiver dengang, for det lå helt klart i luften, at penge ikke var noget man talte om .....

Min aflønning var imidlertid ikke ringe, snarere tvært imod, idet jeg i en alder af 16 år oppebar den fyrstelige gage af 75 kr. om måneden. Dette forhold kunne henføres til, at jeg i modsætning til mine jævnaldrende kammerater ikke var ansat i et læreforhold, hvilket kun afkastede 50 kr. om måneden.

Jeg selv var godt tilfreds med mit rigelige udkomme, men mine bekymrede forældre indså, at jeg ikke var i gang med en egentlig uddannelse, hvorfor de resolverede, at jeg skulle

gå på handelsskole for i hvert fald at opnå samme teoretiske uddannelse som mine kammerater i læreforhold.

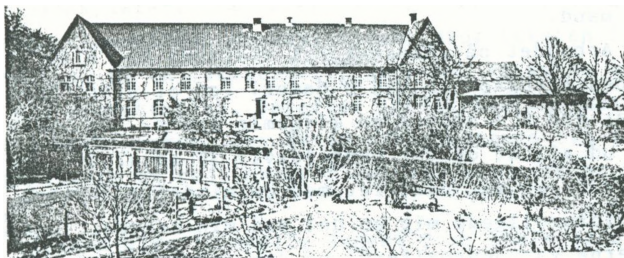
Posten bringes til Posthuset af kontorets yngste, frk. Jørgensen (senere fru Ingleby) og frk. Christoffersen.

Handelsskoleundervisningen foregik om aftenen mellem kl. 6 og 8 på Ndr. Banevejens skole. Det var mit job at aflevere kontorets post på posthuset, og da dette lukkede kl. 6, kunne jeg derefter begive mig direkte på handelsskole. Undervisningen fandt sted i vinterhalvåret, hvor det var buldrende mørkt på grund af mørklægningen. Man famlede sig frem til undervisningslokalet ved hjælp af en lille afskærmet lommelygte.

På skolen blev vi undervist i handelslære, kontorarbejder, engelsk og tysk handelskorrespondance og ike mindst bogføring. Undervisningen i sidstnævnte fag blev varetaget af skolens forstander, en lærer ved Nyhuse skole ved navn Gudmand Høyer, der var indehaver af et kolerisk temperament, og som selv havde skrevet bogen, vi blev undervist efter. Det skete mindst een gang i hver time, at han triumferende hævdede bogen over sit hovede med ordene: Når I har min lille grønne bog ved hånden, kan I klare ethvert bogholderi! Hans gode undervisning må være spildt på mig, thi jeg har aldrig hverken med eller uden hans lille grønne bog været i stand til at løse nogen bogholderimæssig opgave!

Om formiddagen var Slotsgade i Hillerød tæt befolket med byens elever, der som et led i deres uddannelse skulle besøge virksomhedens bygang.

Når jeg startede på min bygang fra slottet, var mit første stop som regel ved Frederiksborg Amts Spare- og Lånekasse, der lå i samme bygning som Unibank gør i dag. Vi brugte sparekassen flittigt, idet sparekassedirektør Andersen var tidligere amtsfuldmægtig. Næste stop kunne være Hillerød Landbobank, hvor Stigaard var direktør. Den var identisk med den nuværende Lokalbank og lå samme sted. Byens tredje pengeinstitut var Hillerød og Omegns Bank, hvor så vidt jeg husker Mengel Thomsen var direktør. Den havde til huse i det, der i dag kaldes bankbygningen ved Torvet. Sidste stop var posthuset, der lå oppe på Torvebakken overfor præstegården.

Frederiksborg Amts Arbejdsanstalt, Skansegården.

Alle disse steder kunne jeg være sikker på at træffe "kolleger", og mangen sladder og nyhedsudveksling fandt sted over cykelstyrene. Mange chefer må have undret sig over de uendelige køer i banker og på posthuset, som vi forklarede vor sene hjemkomst med!

På hjemvejen skulle jeg huske et ærinde hos konditor Holger Sørensen, som havde forretning lige overfor sparekassen, og som bagte nogle uforlignelige linser. Hvis vi havde noget at kunne fejre, kunne det også ske, at vi "skramlede sammen" til en af hans store Otellolagkager. Den var stor,

men den kostede godt nok også hele 12 kr. og var svært transportabel på cykel!

En af vore fuldmægtige var kasserer for arbejdsanstalten Skansegården, og det hændte, at han sendte mig i byen for at betale - eller indkassere - regninger i forbindelse med den virksomhed, der udførtes af de såkaldte alumner.

Det kunne f. eks. være den navnkundige "Ræveren", der havde forretning i Hillerød. Navnet må være afledt af, at der oprindeligt var et rebslageri på stedet. Han solgte et utal af ting såsom malkepande, trillebøre, søm og kramper, reb og snor. Midt imellem alle disse sære ting sad han selv på en stol, stor og tyk og brummede som en gal tyr. Der gik mange rygter i byen om hans daglige ølforbrug, og jeg skal indrømme, at jeg ikke var rigtig tryk ved min mission i den forretning.

Sjovere var det, når jeg skulle på mekanikerværkstedet i Slangerupgade hos mekaniker Hansen, kaldet "det rygende helvede". Trods det ildevarlende navn var han nemlig en meget rar mand.

Arbejdet på amtskontoret startede kl. 8.30. I det store ekspeditionskontor sad 3 damer. Ved et stort bord midt i lokalet sad 2 i mine øjne ældgamle damer. Jeg har senere fundet ud af, at de var henholdsvis 36 og 42 år. Skæbnen ville, at de begge var udstyret med ualmindeligt spidse næser, hvilket foruroligede mig en del ved min ankomst. Den ældste af damerne var journalfører og den anden passede et lille omstillingsbord og var i øvrigt l. skriver, hvilket kunne aflæses af, at hun var udstyret med kontorets nyeste Remington skrivemaskine og hendes position blev for øvrigt slået fast af, at det var hende, der skrev for amtmanden. Hende ved vinduet med ryggen til de øvrige sad endnu en skrive dame, der ikke var meget ældre end mig, men som var blevet antaget et år før, og derfor slog meget på sin anciennitet.

Dagen startede med afsendelsen af den post, der var skrevet dagen før. Journalføreren puttede brevene i kuvert, lukkede kuverten, hvorpå hun kylede den over til damen overfor med angivelse af "Justitsministeriet", "Politimesteren i Hillerød", "Dommeren i Frederikssund" o. s. v. Adressen blev herefter påført af sidstnævnte dame.

En stor del af posten kunne klares ved dette team-work, men tilbage blev en bunke såkaldte "lange adresser". Det var min opgave med spids og sirlig pen at skrive uden på kuverterne - og det skulle stå lige!

Når postafsendelsen var overstået, gik man i gang med dagens opgaver. Skrivedamerne med deres bunke, hvor de nyeste opgaver blev lagt nederst, og så arbejdede man sig støt og roligt igennem bunken, der lig Danaidernes kar aldrig blev tom. Da fotokopimaskinen ikke var opfundet, foregik en stor del af korrespondancen ved hjælp af påtegninger på det eksisterende materiale. Disse var som regel korte og blev retfærdigvis delt mellem damerne til "opvarmning", inden man gik i gang med de lange skrivelser, der ofte var med 5-6 gennemslag. Karbonpapiret var opfundet, men mange er de forbandelser, der er blevet udstødt, når en skrivefejl skulle rettes på samtlige eksemplarer. Som noget nyt og epokegørende havde man endvidere anskaffet en duplikator, hvor teksten først skulle skrives på en voksstencil, hvor man så kunne rette slåfejl med korrekturlak. Derefter indfarvede man maskinen med en tyk sort sværte, der havde tilbøjelighed til at sætte sig på fingre og tøj, hvorfor det var praktisk at have kittel på.

Når klokken blev 3, skulle dagens post konfereres af.

Af grunde, jeg aldrig har forstået, men som må skyldes en særlig hakkeorden mellem juristerne, skulle denne konference finde sted med fuldmægtig Nielsen, der var særdeles tunghør for ikke at sige stokdøv. Det var egentligt mit job som den sidst ankomne at foretage konferencen, men da min stemme ligger i et toneleje, der ikke kunne gennemtrænge fuldmægtig Nielsens lydmur, blev opgaven tildelt den næst- yngste.

Hun havde til gengæld en meget gennemtrængende stemme, og om sommeren, når vinduerne stod åbne ned til slotsgården, må det have været noget af en oplevelse for de mange turister, når indholdet af skilsmissebevillinger, bidragsresolutioner m. m. blev gjaldet ud over deres undrende hoveder.

Man afventede spændt damens tilbagekomst, da det som sagt var noget af en opgave at rette fejl i de dage. Stress forekom imidlertid ikke, idet det ikke var velset, at man forlod kontoret før omkring kl. 17.30.

Jeg må dog hertil bemærke, at vi der boede i byen, kørte hjem til frokost i en time.

Medens jeg var ved min daglige bygang, burde jeg måske have opholdt mig lidt ved, hvorledes Hillerød så ud på den tid.

Som tidligere sagt, var den en beskeden provinsby, hvis egentlige bymæssige del kun udgjordes af Slotsgade. Den lille bys indvånere var imidlertid særdeles velinformede, idet der fandtes ikke mindre end 4 aviser i byen.

Amtsavisens hus i Helsingørsgade 6-8, 1966.

Først var der Frederiksborg Amts Avis, der havde til huse i Helsingørsgade, og som blev tegnet i byen af den alle steds nærværende og navnkundige journalist, kaldet "det bløde d".

På Torvet ved siden af rådhuset og over en rulleforretning havde Frederiksborg Amtstidende til huse. Dette blads redaktør var kendt som byens største Don Juan!

For foden af Torvebakken i en baggård fandt man Socialdemokratens domicil, og endelig havde Nordsjællands Venstreblad til huse på hjørnet af Østergade og Sdr. Banevej.

Alle 4 eksisterede tilsyneladende i bedste velgående, repræsenterende hvert sit politiske parti.

Byen kunne på den tid endvidere modtage liggende gæster standsmæssigt på de forskellige hoteller. Der var hotel København på Torvet, der om sommeren havde servering lige ned til Slotssøen og om vinteren dansant i Pejsestuen. Hotellets

ejer var Albert Jensen, kendt i hele byen som "Kong Albert".

Overfor på Torvebakken lå hotel Kronprinsen med sin høje restaurant, hvor gæsterne havde fuldt udsyn over Torvet.

Midt i Slotsgade lå Centralhotellet, det nuværende Missionshotel.

Det fineste hotel i byen var imidlertid hotel Leidersdorff, lige overfor indgangen til slottet.

Jeg kan endnu fornemme duften fra dette hotels køkken. Dette var nemlig anbragt i kælderen med lyskasser ud til fortovet. På grund af varme og damp stod vinduerne som regel åbne til køkkenet, og når man passerede forbi på fortovet langs hotellet, steg alle de liflige dufte lige op i næsen på en, og man kunne oppefra iagttage de høje kokkehuers travle bevægelser.

Byens egne indbyggere behøvede imidlertid heller ikke hverken at sulte eller tørste. Herfor sørgede en række etableringer af mere eller mindre honnet karakter.

Hvis vi begynder fra slottet, har vi først Slotskroen, der ikke var så mondæn som i dag. Kroen havde en lille bro ud i Lille Slotssø, hvor der var anbragt et enkelt bord. Om sommeren var der altid nogle, der ønskede servering ved dette bord, og man kunne iagttage en tjener med en bakke, der forsøgte at finde et hul i trafikken, hvorpå han spurtede over gaden for at servere ved bemeldte bord.

Bevæger vi os op i Slotsgade, kommer vi først til "Dannebrog", hvor prangerne fra den nærliggende markedsplads drak lidkøb.

"Sorte Hest" lå i Melskens Passage. Dette sted var kendt for, at konerne på lønningdage tog opstilling udenfor i håb om at kunne overtale mændene til at levne lidt af hyren.

Overfor på Fisketorvet lå "Linden", der foruden den sædvanlige "Slyngelstue" havde en høj serveringsstue.

Så skal vi over på den anden side af gaden igen, omtrent midt i Slotsgade fandt man "Preislers Café". Den huskes for, at der altid stod en diger tjener i døre og vippede på hælene - det har formodentlig ikke været Preisler himself!

Elisabeth Ingleby

(Artiklens 4. afsnit bringes i næste nummer).

JULEKORT MED HILLERØD-MOTIVER

*****

JULEKORT MED HILLERØD-MOTIVER
*****

Lokalhistorisk Forening har taget initiativ til at genudsende to julekort, hvis oprindelse går tilbage til tiden omkring århundredskiftet. Kortene fremstilles som dobbeltkort og i farver.

Til sin tid vil de kunne købes på Hillerød Bibliotek i bundter á 4 stk. med tilhørende kuverter. Det er bestyrelsens håb, at mange har lyst til at benytte de festlige kort, når der skal skrives julehilsener. Kortene påregnes at foreligge senest den 1. november.

MEDLEMSKONTINGENT

Nogle få medlemmer har endnu ikke betalt kontingent til foreningen for indeværende år. Benyt venligst det tidligere tilsendte indbetalingskort: Postgironummer 7 04 46 07, Tjørnevang 4, 3400 Hillerød.

Kontingent: Kr. 100,-; pensionister og studerende kr. 50,-

BESTYRELSEN

Formand: Margrethe Krogh Sørensen, Hestehavevej 13, 3400 Hillerød	42	26	72	32
Næstformand: Jørgen Berner, Åvang 78, 3400 Hillerød	42	26	06	13
Kasserer: Anton Mariegaard, Tjørnevang 4, 3400 Hillerød	42	26	24	32
Sekretær: Eva Holm-Nielsen, S. Kierkegårdsvej 1, 3400 Hillerød	42	26	46	89
Per Andersen, Skippermosen 19, 3400 Hillerød	42	26	83	89
Asger Berg, S. Kierkegårdsvej 1, 3400 Hillerød	42	26	46	89
- - - - -				

Lisbet Schacht Hansen, Lokalhistorisk Arkiv, Bakkegade 23, Hill. 42 26 95 22

MEDLEMSBLADET

kommer 4 gange om året. Næste nummer forventes udsendt i november. Bidrag til bladet bedes, senest den 10. november, sendt til redaktøren:
Anton Mariegaard, Tjørnevang 4, 3400 Hillerød - tlf. 42 26 24 32

LOKALHISTORISK FORENING I HILLERØD KOMMUNE

MED STØTTE FRA:

C.A. Andersen malerfirma - Baltica Finans - Bikuben - Borg & Green - Dansk Lokalhistorisk Forening - Den Danske Bank - Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg - Grafisk Center Hillerød - FO Arbejdernes Fællesorgan - sations Byggeaktieselskab - Frederiksborg Amts Avis - Hillerød Bibliotek - Hillerød Kommune - Hillerød Post - Høveltt Electric - Jyske Bank - Ristorante La Perla - Lokalbanken - Nykredit - Ullerød Brugforening - Unibar - Wiibroes Bryggeri.

FULL-SERVICE
- fra idé til færdig tryk

BROCHURER
KATALOGER
ÅRSBERETNINGER
PLAKATER
TIDSSKRIFTER
BØGER

Vi har:

*Tegnestue - Fotosats
Diskette-konvertering
samt scanning af billeder*

*Reproduktion af 4-farve
og sort/hvid*

*Trykning på store og små
offsetmaskiner
samt efterbehandling*